Granskning av regionens arbete mot välfärdsbrott och andra oegentligheter

Rapport

Region Gotland

2026-06-11

Antal sidor 20

Antal bilagor 1

1 INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Sammanfattning 3

2 Bakgrund 6

3 Syfte, revisionsfrågor och avgränsning 7

3.1 Avgränsning och ansvarig styrelse 7

4 Revisionskriterier 7

5 Metod 8

6 Resultat av granskningen 9

6.1 Roll och ansvarsfördelning 9

6.1.1 Bedömning 10

6.2 Strategi och styrning 11

6.2.1 Bedömning 15

6.3 Rutiner för att hantera och utreda misstankar välfärdsbrott och andra oegentligheter 16

6.3.1 Bedömning 16

6.4 Kompetensutveckling 17

6.4.1 Bedömning 18

6.5 Uppföljning av tidigare granskning 18

6.5.1 Bedömning 19

7 Samlad bedömning och rekommendationer 20

1 SAMMANFATTNING

Azets Revision & Rådgivning har av Region Gotlands revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska regionens arbete mot välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter.

Syftet med granskningen har varit att bedöma om regionen bedriver ett övergripande, strategiskt och strukturerat arbete med att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att regionstyrelsen **inte** bedriver ett övergripande, strategiskt och strukturerat arbete med att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter.

Granskningen visar på att det finns en utpekad funktion för välfärdsbrottslighet och visselblåsarärenden. Välfärdsbrottslighet är inte en företeelse som endast berör en enskild förvaltning eller en nämnd, utan det handlar om systemhotande verksamhet som i princip berör hela regionen. Vi kan även se att regionen inte har någon upparbetad eller dokumenterad samverkan med övriga förvaltningar eller nämnder kring välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter.

Vår granskning visar att det inte finns en uttalad regiongemensam strategi rörande arbetet mot oegentligheter. Vi kan dock se att det finns vissa riktlinjer som berör områden som mutor och korruption vilket klassificeras som oegentligheter. Vidare visar granskningen på att det finns en rutin för hur visselblåsningsutredningar ska genomföras.

Vidare visar granskningen på att det saknas en regiongemensam strategi rörande välfärdsbrottslighet. Det saknas också en gemensam definition av vad välfärdsbrottslighet är. Därtill går det att konstatera region Gotland har ett större ansvar än gemene region eftersom de även har ansvar för kommunala angelägenheter. Av denna anledning är det av desto större vikt att det finns en tydlig strategi eller plan och en tydlig styrning om hur regionen ska hantera detta riskområde. Vidare noterar vi hur vissa av de intervjuade lyfter att avsaknaden av en regiongemensam strategi eller handlingsplan lett till att vissa förvaltningar arbetar i stuprör i stället för att samverka kring området.

Därtill visar granskningen på att det inte, på en regionövergripande nivå, finns några särskilda rutiner som beskriver hur välfärdsbrottslighet eller oegentligheter ska hanteras och utredas.

Av granskningen framgår att det inte sker någon systematisk kompetensutveckling rörande oegentligheter och välfärdsbrott. Vi kan dock notera att regionstyrelsen har fått ta del av en enstaka utbildningsinsats kopplat till ”hat, hot och våld”. Bristande eller otillräcklig utbildning innebär risk för att välfärdsbrott och oegentligheter inte upptäcks eller hanteras i tid.

Granskningen visar även på att det enligt intervjuuppgift utfärdas ett uppdrag från regionstyrelsen till nämnderna att inom ramen för sin internkontrollplan särskilt beakta risken för välfärdsbrott. Vi har emellertid inte tagit del av några dokument som exempelvis protokoll, uppdrag, direktiv eller liknande som intygar att regionstyrelsen uppmanat nämnderna att göra just detta.

I det följande redovisas våra samlade bedömningar av respektive revisionsfråga.

Revisionsfråga	**Bedömning**
Finns en uttalad regiongemensam strategi och styrning rörande arbetet mot oegentligheter och välfärdsbrottslighet?	Nej
Finns en ändamålsenlig organisation för regionens arbete med att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter?	Endast delvis
Har regionstyrelsen sedan föregående granskning, uppdragit åt övriga nämnder att i samband med att de genomför sina riskanalyser särskilt beakta risken för oegentligheter och välfärdsbrott?	Nej
Sker regelbunden kompetensutveckling rörande arbete mot oegentligheter och välfärdsbrott för förtroendevalda, chefer och medarbetare?	Nej
Finns ändamålsenliga rutiner för att hantera och utreda misstankar om välfärdsbrott och andra oegentligheter?	Nej

För närmare beskrivning av bakgrunden till våra bedömningar hänvisar vi till respektive avsnitt i revisionsrapporten.

Utifrån våra iakttagelser och bedömningar rekommenderar vi regionstyrelsen att:

- Upprätta en regionövergripande strategi eller plan för regionens samlade arbete mot välfärdsbrottslighet och oegentligheter,

- Genomföra den i åtgärdsplanen föreslagna förstudien avseende välfärdsbrottslighet,

- Upprätta regiongemensamma rutiner för centrala utredningsförfaranden, till exempel utredning och polisanmälan samt kontroll av inkomna fakturor,

- Överväga att upprätta regionövergripande samverkansforum rörande välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter,

- Säkerställa att relevant personal, samt förtroendevalda får tillräcklig utbildning avseende arbetet mot välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter,

- Uppdra åt övriga nämnder att i samband med att de genomför sina riskanalyser särskilt beakta risken för oegentligheter och välfärdsbrott.

2 BAKGRUND

Azets Revision & Rådgivning har av Region Gotlands revisorer fått i uppdrag att översiktligt granska regionens arbete mot välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter. Uppdraget ingår i revisionsplanen för år 2026.

Risker för oegentligheter finns alltid närvarande i den kommunala verksamheten. Oegentligheter är ett samlingsbegrepp för hela gruppen av oönskade beteenden/handlingssätt med konsekvenser för organisationens anseende och/ eller verksamhet. Välfärdsbrottslighet definieras av SKR som när en extern aktör – företag, förening eller privatperson – otillbörligen utnyttjar kommuners och regioners välfärdssystem för egen vinning. Dessa oegentligheter medför inte bara ekonomiska konsekvenser utan påverkar även legitimiteten för det politiska systemet, synen på politiker och tjänstepersoner och regionens varumärke.

1 juli 2023 trädde en ny lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete i kraft. Lagen syftar till att säkerställa att kommuner utifrån ett kunskapsbaserat underlag tar ställning till behovet av brottsförebyggande åtgärder. Lagen gör det än mer angeläget att säkerställa att kommunen har förmåga att förebygga, upptäcka och förhindra välfärdsbrottslighet.

Den 1 juli 2025 trädde en lagförändring i kraft i kommunallagen (2017:725), 6 kap. §6, som tydliggör nämndernas ansvar för att säkerställa den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter.

Revisorerna har under de senaste åren granskat styrning och intern kontroll avseende det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier inom regionstyrelsen och socialnämnden (2022), samt hälso- och sjukvårdsnämnden och socialnämnden styrning och interna kontroll och uppföljning för att minska riskerna för välfärdsbedrägerier och oegentligheter hos privata utförare (2025). Granskningarna resulterade i ett antal iakttagelser och rekommendationer för att stärka arbetet.

Enligt regionstyrelsens yttrande rörande tidigare granskning av välfärdsbedrägerier, samt enligt regionens åtgärdsplan för brottsförebyggande arbete på Gotland 2025-2026, ska resursförstärkning de senaste åren ha skett inom områden för förebyggande arbete för att stärka organisationens motståndskraft mot alla former av oegentligheter och hantering av visselblåsarärenden, samt inom området hållbart arbete mot välfärdsbrott.

Revisorerna bedömer därför att det är relevant att granska hur regionen arbetar strategiskt mot risker för oegentligheter och välfärdsbrott, och att inom ramen för detta följa upp delar av tidigare genomförd granskning av arbetet mot välfärdsbedrägerier.

3 SYFTE, REVISIONSFRÅGOR OCH AVGRÄNSNING

Syftet är att bedöma om regionen bedriver ett övergripande, strategiskt och strukturerat arbete med att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter.

Granskningen avser besvara följande revisionsfrågor:

- Finns en ändamålsenlig organisation för regionens arbete med att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter?
- Finns en uttalad regiongemensam strategi och styrning rörande arbetet mot oegentligheter och välfärdsbrottslighet?
- Har regionstyrelsen sedan föregående granskning, uppdragit åt övriga nämnder att i samband med att de genomför sina riskanalyser särskilt beakta risken för oegentligheter och välfärdsbrott?
- Sker regelbunden kompetensutveckling rörande arbete mot oegentligheter och välfärdsbrott för förtroendevalda, chefer och medarbetare?
- Finns ändamålsenliga rutiner för att hantera och utreda misstankar om välfärdsbrott och andra oegentligheter?

3.1 AVGRÄNSNING OCH ANSVARIG STYRELSE

Granskningen avgränsas till verksamhetsår 2026. Granskningen omfattar det övergripande och systematiska arbetet för att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrott och andra oegentligheter. Granskningen syftar inte till att upptäcka eller utreda brott. Granskningen avser regionstyrelsen utifrån dess övergripande ansvar.

4 REVISIONSKRITERIER

Granskningen utgår från nedanstående revisionskriterier

- Kommunallagen 6 kap. 6 §. Nämnderna ska var och en inom sitt område se till att verksamheterna bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. De ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredställande sätt.
- Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.
- Nationell handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan[1], ska utgöra ett stöd till den offentliga förvaltningen och bidra till att arbetet att förebygga och upptäcka korruption. Det lägger fram fem strategier för att ha ett effektivt och strukturerat arbete mot korruption: (i) förbättrad kontrollmiljö och tydligare ansvarsförhållanden,

[1] Handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan 2024–2027, Regeringskansliet

(ii) riskanalyser som bidrar till att skapa riskmedvetna organisationer, (iii) kunskap och etiska förhållningssätt, (iv) rutiner för hantering av misstankar om korruption samt (v) samverkan och läran av andras erfarenheter.

- Åtgärdsplan för brottsförebyggande arbete på Gotland 2025–2026, framtagen av Region Gotland, Polisområde Gotland, Länsstyrelsen i Gotlands län 2024-12-21
- Tillämpbara interna regelverk, policys och beslut

5 Metod

Granskningen har genomförts genom bland annat dokumentstudier omfattande bland annat policys, program, riktlinjer, rutiner, planer samt mål- och uppföljningsdokument. Syftet har varit att ge oss en översiktlig bild av nuläget i regionen och få information om hur strategier, styrning och uppföljning med mera inom området utformats samt vilka uppdateringar som gjorts sedan föregående granskningar.

Vidare har intervjuer genomförts med ett urval av berörda tjänstepersoner inom regionstyrelseförvaltningen och regionstyrelsens presidium.

Inom ramen för granskningen har vi även genomfört en enkätundersökning som skickats till handläggare inom ekonomiskt bistånd, LSS-området, föreningsbidrag, vårdvalet, och som arbetar med uppföljning av privata utförare inom hemtjänsten samt äldreomsorgen. Enkätens syfte har varit att inhämta information om organisationskulturen rörande oegentligheter och välfärdsbrott och få en bild av medarbetarnas uppfattning om hur frågorna kommuniceras och utbildas kring samt i vilken utsträckning risker för välfärdsbrott och andra oegentligheter lyfts i verksamheterna. Dessa verksamhetsområden valdes ut eftersom de står för en stor andel av regionens myndighetsbeslut samt att förekomsten och risken för att utsättas för välfärdsbrott och oegentligheter bedöms vara högre inom dessa områden. Vi skickade ut enkäten till 28 personer. Totalt besvarade 17 respondenter enkäten, vilket motsvarar en svarsfrekvens på cirka 60 %. Delar av resultatet av enkäten kommer presenteras löpande i rapporten. Alla tabeller från enkäten återfinns i sin helhet i rapportens bilagor. Vi vill förtydliga att enkäten inte kan anses vara representativ för regionen som helhet utan är endast att betrakta som en inblick i vad ett urval av medarbetare anser om regionens arbete kring granskningsområdet.

De bedömningar som avlämnas i granskningen har utgått ifrån följande bedömningsnivåer.

Alla som intervjuats inom ramen för granskningen har fått möjlighet att ta del av rapportens innehåll för att kontrollera fakta.

6 RESULTAT AV GRANSKNINGEN

6.1 ROLL OCH ANSVARSFÖRDELNING

Styrande dokument

Av *Regionstyrelsens reglemente*[2] framgår följande ansvarsområden:

- *Styrelsen är regionens ledande politiska förvaltningsorgan. Den har ett helhetsansvar för regionens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning.*
- *Styrelsen ska leda och samordna förvaltningen av regionens angelägenheter och ha uppsikt över övriga nämnders och eventuella gemensamma nämnders verksamhet (ledningsfunktion). Styrelsen ska också ha uppsikt över den regionens verksamhet som bedrivs i kommunala företag, stiftelser och kommunalförbund.*
- *Styrelsen ska leda regionens verksamhet genom att utöva en samordnad styrning och leda det arbetet med att ta fram styrdokument för regionen (styrfunktion).*

Reglementet förtydligar även bland annat följande ansvarsområden för regionstyrelsen som särskilt berör granskningsområdet:

- *Ha ett övergripande ansvar för interna säkerhetsfrågor i regionen,*
- *Ansvara för utformning och utveckling av regionens system för intern kontroll i enlighet med vad fullmäktige särskilt beslutar,*
- *Följa hur den interna kontrollen sköts i nämnderna*
- *Lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete*
- *De skyldigheter som Region Gotland har såsom verksamhetsutövare enligt lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden att anordna interna rapporteringskanaler och förfaranden för rapportering och uppföljning ska fullgöras av regionstyrelsen.*

I *Riktlinjer för visselblåsarfunktionen*[3] framgår att visselblåsarfunktionen är placerad inom regionstyrelseförvaltningen. Tjänsten för att tillhandhålla mottagningsfunktion för regionen är upphandlad och sköts av ett externt bolag. Därtill står det hur regionen har en intern samordnare som ska ansvara för interna utredningar. Samordnaren har stöd av en avstämningsgrupp inom regionen. Avstämningsgruppen består av kanslichefen, HR-direktören och ekonomidirektören. Om någon av dessa är utpekade i rapporten, får de inte delta i handläggningen av ärendet.

Iakttagelser från intervju

Av intervjuer framgår att en medarbetare vid regionstyrelseförvaltningen har fått ett utpekat ansvar att arbeta med välfärdsbrottslighet. Det finns emellertid inget dokumenterat ansvar för denna roll avseende hur arbetet mot välfärdsbrottslighet ska bedrivas. Därtill beskrivs det hur varje berörd förvaltning bedriver ett eget arbete ute i sin respektive

[2] Antaget av regionfullmäktige den 18 december 2017 § 252. Senast reviderat 2025-02-17 § 13.
[3] Fastställd av regionstyrelsen. Daterad 2022-06-16. RS 2022/518

förvaltning. Vidare lyfter de intervjuade hur det inte finns någon samverkan med övriga förvaltningar kring området. Enligt uppgift vidtar varje förvaltning åtgärder som de ser som lämpliga och adekvata för att minska risken för välfärdsbrottslighet. Det har skett initiativ av enskilda tjänstepersoner i syfte att skapa en förvaltningsövergripande samverkansgrupp rörande välfärdsbrottslighet men det uppges ha saknats en tydlig strategi, resurser och vilja i de enskilda förvaltningarna att arbeta kring området.

Avseende arbetet rörande visselblåsarärenden beskrivs det hur avdelningen för säkerhet och beredskap vid årsskiftet 2025/2026 tog över ansvaret för visselblåsarfunktionen från kanslienheten som också var placerad under regionstyrelseförvaltningen. Det pågår sedan dess ett arbete med att förtydliga flödet och processerna kring hur dessa ärenden ska hanteras. Det är vid granskningens tidpunkt inte specificerat när denna omstrukturering beräknas vara klar.

6.1.1 Bedömning

Vi bedömer att det **endast delvis** finns en ändamålsenlig organisation för regionens arbete med att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter

Vi grundar vår bedömning på att det finns en utpekad funktion med ansvar för visselblåsarärenden, som bland annat kan upptäcka, utreda och hantera olika former av oegentligheter. Vidare noterar vi att det pågår ett förändringsarbete kopplat till flödeshantering av visselblåsarärenden.

Gällande arbetet mot välfärdsbrottslighet finns det även här en utpekad funktion inom regionstyrelseförvaltningen som har fått i ansvar att arbeta med frågan. Vi kan även se att regionen inte har någon upparbetad eller dokumenterad samverkan med övriga förvaltningar eller nämnder kring välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter.

Välfärdsbrottslighet är inte en företeelse som endast berör en enskild förvaltning eller en nämnd, utan det handlar om systemhotande verksamhet som i princip berör hela regionen, vilket bland annat SKR och BRÅ lyfter i många olika rapporter och sammanhang. Vi kan även se i gällande reglemente att regionstyrelsen har ”ett övergripande ansvar för interna säkerhetsfrågor i regionen” och även ”lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete”. Avseende välfärdsbrottslighet har regionstyrelsen inte tagit ett tillräckligt ansvar för att ha en organisation på plats som kan förebygga, upptäcka och hantera detta område.

Avsaknaden av en upparbetad samverkansstruktur riskerar att leda till ett fragmenterat arbetssätt och bristande helhetssyn, vilket kan medföra ineffektivitet och sämre resursutnyttjande.

6.2 STRATEGI OCH STYRNING

Styrande dokument

Av granskningen framgår att det inte finns någon regionövergripande strategi, handlingsplan eller riktlinje som berör arbetet mot oegentligheter och välfärdsbrottslighet.

Därtill har regionstyrelseförvaltningen beslutat om en *Åtgärdsplan 2025/2026 - brottsförebyggande insatser*[4]. I planen återfinns olika riskområden samt tillhörande åtgärder som regionen pekat ut som extra viktiga att motverka, exempelvis narkotikaförsäljning, organiserad brottslighet och mäns våld mot kvinnor. Regionen har även identifierat *"välfärdsbrott"* som ett riskområde och det beskrivs bland annat på följande sätt:

Välfärdsbrott			
Fokusområde: Organisatorisk förstärkning för ett hållbart arbete mot välfärdsbrott			
Orsak	*Mål*	*Åtgärd*	*Ansvarig*
Risk att kriminella aktörer riktar sin verksamhet mot Region Gotland, om det brottsförebyggande arbetet mot välfärdsbrott inte stärks	Identifiera konkreta utmaningar och utvecklingsmöjligheter i organisationens systematiska arbete mot välfärdsbrott.	Förstudie av de organisatoriska förutsättningarna och identifiering av nödvändiga insatser för att stärka det systematiska arbetet mot välfärdsbrott i Region Gotland.	Regionstyrelse-förvaltningen (samordnare visselblåsare)

I åtgärdsplanen beskrivs det i en kommentar till ovan identifierat riskområde *"Ny ansökan till BRÅ om stimulansmedel – I samtal med Brå framkom att fördjupad kartläggning och förstudie inte anses vara en brottsförebyggande insats. Åtgärden behöver kunna visa på minskad brottslighet. Ingen ansökan är gjord."* Förvaltningen har således inte fått eller sökt finansiella medel för förstudien som beskrivs i åtgärdsplanen.

Av *Riskanalys och internkontrollplan regionstyrelsens 2026*[5] återfinns en identifierad risk som berör området välfärdsbrottslighet eller oegentligheter, men risken har tilldelats ett för lågt värde för att föranleda en fördjupad kontroll.

Det finns ett antal riktlinjer och rutiner som delvis berör oegentligheter på olika sätt. Ett exempel är *Riktlinjer mot mutor och korruption* [6] där det beskrivs hur Region Gotland har

[4] Senast uppdaterad 2025-10-29.
[5] Fastställd av regionstyrelsen. Framtagen av regionstyrelseförvaltningen. Daterad 2025-12-08
[6] Antagna av kommunstyrelsen 2008-09-18. Reviderade av regionfullmäktige 2015-06-15, § 200. Att revideras i början av varje mandatperiod eller på förekommen anledning

nolltolerans mot korruption och mutor. Därtill står det hur medarbetare i regionen arbetar på medborgarnas uppdrag och att de som är verksamma i regionen har ett särskilt ansvar mot medborgarna att bekämpa mutor och andra former av korruption samt att i övrigt upprätthålla kraven på saklighet och opartiskhet. I riktlinjen finns det ett antal olika exempel på vad som är att tillåtet och vad som man ska vara vaksam över. Exempelvis hur man ska hantera studieresor, kurser och seminarier, gåvor, rabatter och lån. Därtill beskrivs det att om man i sitt arbete blir utsatt för försök till påverkan som känns otillbörlig, bör detta genast meddelas till närmsta chef eller annan lämplig överordnad. Om man som medarbetare skulle få reda på att någon eller några av sina kollegor låter sig påverkas på ett otillbörligt sätt eller tar otillbörliga hänsyn i sin tjänsteutövning, ska man snarast informera lämplig överordnad eller, om det är den personen det gäller, den personens överordnade eller om det är mer lämpligt regionens chefsjurist eller regionens revisorer.

I riktlinjen står det hur invånarna har möjlighet att direkt vända sig till regionens chefsjurist eller till regionrevisionen för att anmäla misstanke om brott, avseende muta, korruption eller annan otillbörlig påverkan. Anmälan kan ske via regionens växel eller regionens webb.

Av granskningen framgår också att regionstyrelsen vid sammanträdet 2024-09-05[7] gett regiondirektören i uppdrag att utarbeta ett förslag på policy för professionellt agerande, en så kallad uppförandekod. I protokollet beskrivs det även hur uppdraget ska återrapporteras till regionstyrelsens vid sammanträde i december 2024. Vid tidpunkten för denna granskning var uppförandekoden på intern remissrunda i förvaltningen.

Riktlinjer för visselblåsarfunktionen föreskriver att regionstyrelsen ska se över riktlinjerna årligen och att regiondirektören däremellan får anpassa riktlinjerna utifrån ändrade förhållanden i form av till exempel ändrade föreskrifter och praxis. I riktlinjen står det särskilt hur de personer som kan rapportera och är skyddade av lagen om skydd för personer som rapporterar om missförhållande är bland annat: arbetstagare, praktikanter, personer som annars utför arbete under en verksamhetsutövares kontroll och ledning, egenföretagare, personer som ingår i ett företags förvaltnings-, lednings- eller tillsynsorgan, om verksamhetsutövaren är ett företag. I denna grupp ingår förtroendevalda med uppdrag i regionstyrelsen eller någon av nämnderna, de ska omfattas av samma möjlighet att nyttja visselblåsarfunktionen som andra anställda. Vidare beskrivs det bland annat hur följande inte kan rapportera visselblåsningar:

- Anhöriga, brukare, vårdnadshavare, patienter, boende i kommunen (kommunmedlemmar).

Bland annat beskrivs det hur det går att till exempel att rapportera om: mutor eller korruption, bedrägerier eller ekonomisk brottslighet, tjänstefel eller stöld.

I riktlinjen beskrivs det hur rapportering kan ske tre sätt:

[7] RS §261. Ärendenummer: RS 2023/1742.

- *Skriftligt* - Vid skriftlig rapportering bör det ske via den externa leverantörens webbfunktion. Rapportören väljer vilken typ av ärende det gäller och beskriver därefter vad som hänt. I systemet finns även en möjlighet att bifoga en fil t.ex. ett foto. Därefter skickas rapporten till den externa leverantörens mottagningsfunktion.
- *Muntligt* - Vid muntlig rapportering (via telefon) ska ett skriftligt protokoll upprättas
- *Vid ett fysiskt möte* - Enligt visselblåsarlagen ska en rapporterande person kunna slå larm vid ett fysiskt möte.

I de fall misstanke om brott finns beskrivs det hur polisanmälan kan vara en lämplig åtgärd. Polisanmälan bör i sådana fall ske i ett tidigt skede så att bevisläget inte försämras och om det finns en välgrundad misstanke om brott. I dokumentet beskrivs det även hur samtliga ärenden som visselblåsarfunktionen hanterar ska återkopplas till regionstyrelsen. Med samtliga ärenden avses sådana som överlämnats av mottagningsfunktionen. Samordnaren ansvarar för att återkoppling sker till regionstyrelsen. Vidare beskrivs det hur samtliga ärenden som visselblåsarfunktionen hanterar ska återkopplas till nämnd och förvaltning. Om det bedöms behövas vidtas fortsatta åtgärder, ska uppgifter ur uppföljningsärendet som är nödvändiga för att åtgärden ska kunna vidtas lämnas till den som svarar för berörd verksamhet.

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av ett utkast till ett flödesschema[8] rörande hantering av visselblåsningar. Dokumentet beskriver kortfattat hur ett visselblåsarärende ska hanteras och vilka eventuella åtgärder som ska vidtas.

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av två regionövergripande dokument avseende inköp och upphandling. I *Riktlinjer inköp*[9] som gäller för samtliga nämnder återfinns vägledande principer och där beskrivs det bland annat att:

- *Inköp och upphandlingsverksamhet är ett område som är känsligt för otillbörlig påverkan såsom jäv och korruption. Medarbetare eller andra som ansvarar för uppgifter inom området har därför ett särskilt ansvar för att hålla sig informerade om styrande dokument[10] att bidra till att förtroendet för regionen upprätthålls.*
- *Region Gotlands företrädare ska uppträda på ett affärsetiskt korrekt sätt. Företrädare som deltar eller har insyn i ett upphandlingsärende får inte ha engagemang som står i konflikt med regionens intressen i aktuellt ärende.*
- *Arbetsrättsliga krav och krav på leverantörens arbetsmiljöarbete ställs i enlighet med lagstiftningen och Upphandlingsmyndighetens vägledningar i de upphandlingar där det är tillämpligt.*

[8] Saknas datering. Är ett utkast till en process. Dokumentet är således inte antaget av en nämnd/styrelse.
[9] Fastställd av regionstyrelsen. Framtagen av regionstyrelseförvaltningen. Daterad 2022-04-27
[10] Det ges inga exempel på vilka dessa dokument är i riktlinjen.

I *Riktlinjer direktupphandling*[11] som även den gäller för samtliga nämnder beskrivs övergripande förhållningssätt och regler kring direktupphandling. I den återfinns inga skrivelser om välfärdsbrottslighet eller oegentligheter i riktlinjerna för direktupphandling.

Iakttagelser från intervju

Av intervjuer framgår att en extern leverantör gör en första bedömning utifall att en anmälan avseende visselblåsning inkommit. Därefter går den vidare till samordnaren som är placerad vid regionstyrelseförvaltningen. Därefter sammankallas ”visselblåsargruppen” bestående av kanslichefen, HR-direktören och ekonomidirektören. De bestämmer därefter om de vill gå vidare med anmälan och hantera den inom regionstyrelseförvaltningen eller om den ska lämnas över till den berörda förvaltningen. Av intervjuuppgift framgår att det under 2025 inkom totalt 11 ärenden i visselblåsningssystemet. Fyra av dessa ärenden bedömdes som kvalificerade av leverantören. Resterande sju ärenden bedömdes inte uppfylla kraven för att räknas som en visselblåsning. Därtill lyfter de intervjuade hur det tidigare inte skett en årlig återapportering av visselblåsningsärendena till regionstyrelsen, trots att de skulle skett. Enligt intervjuuppgift ska 2025 års sammanställning presenteras för regionstyrelsen vid sammanträdet i maj 2026. Vi har kontrollerat kallelsen till regionstyrelsens sammanträde 2026-05-19 men kan inte se någon återapportering av visselblåsarärenden.

I intervjuer beskrivs det hur regionen har vissa utmaningar kopplat till frågor rörande jäv. Detta beror enligt de intervjuade på regionens geografiska storlek vilket bidrar till en ”alla känner alla-kultur”. Därtill lyfts det hur det finns en kultur av att vilja hjälpa till på olika sätt, vilket är positivt i flera delar. Detta kan leda till att vissa anställda, till exempel, avviker från gällande avtal för att välja en annan leverantör. Kunskapen i regionen kring jäv och hur man ska hantera det beskrivs av de intervjuade som varierande.

De intervjuade beskriver att ledande företrädare påpekat att välfärdsbrottslighet är en viktig fråga för regionen. Vidare beskrivs det hur det finns en brottsförebyggande åtgärdsplan som används i det strategiska brottsförebyggande arbetet, där välfärdsbrottslighet delvis ingår (som beskrivits i ovan tabell). Vissa av de intervjuade lyfter hur det förs interna diskussioner gällande lämpligheten om att ha en regiongemensam strategi/handlingsplan eller om det är mer gynnsamt om varje förvaltning självt tar fram en egen riktlinje som är anpassad efter deras egna förutsättningar och verksamhet. Därtill beskrivs det hur regionens storlek och särart med ansvar för både kommunal och regional verksamhet som försvårande i att ta fram en för detaljerad regiongemensam strategi/handlingsplan. Vidare lyfts det hur avsaknaden av en plan eller strategi lett till vissa förvaltningar hanterat risker kopplat till välfärdsbrottslighet på sina egna sätt och därmed skapat stuprör, i stället för att internt samverka med andra förvaltningar. En del av de intervjuade anser att en regiongemensam strategi hade underlättat för samverkan och samordning kring området. I nuläget beskrivs intresset för att samverka som svalt bland regionens förvaltningar. Vid intervjun med

[11] Fastställd av regionstyrelsen. Framtagen av regionstyrelseförvaltningen. Daterad 2026-03-03.

regionstyrelsens presidium framgår det att det finns delade åsikter kring behovet av en regiongemensam strategi för välfärdsbrottslighet.

Det har enligt de intervjuade inte tillkommit några särskilda politiska uppdrag eller strategier för att arbeta med frågor rörande välfärdsbrottslighet. Därtill lyfter flera av de intervjuade hur det saknas en regiongemensam definition av vad välfärdsbrottslighet är och vilka former det kan ta sig i uttryck.

Enkätresultat

Som nämnts i rapportens metodavsnitt har vi även genomfört en enkät riktad mot handläggare inom ett antal olika områden av regionens verksamheter. 28 personer mottog enkäten och den besvarades av 17 stycken. På frågan ”upplever du att regionen i tillräcklig utsträckning betonar vikten av att förebygga oegentligheter?” svarade en majoritet, nio stycken av respondenterna, att de är kritiska mot att regionen inte i tillräcklig utsträckning betonar vikten av att förebygga oegentligheter. Sex av respondenterna upplever samtidigt att regionen i tillräcklig uträckning betonar vikten av att förebygga oegentligheter. Två av respondenterna har svarat vet ej på frågan.

Vad gäller svaren på frågan ”har regionen en riskmedvetenhet för välfärdsbrott och andra oegentligheter?” återfinns en mer tvetydlig bild gällande riskmedvetenheten i regionen. Åtta respondenter upplever att regionen har en riskmedvetenhet för välfärdsbrott och andra oegentligheter, medan fyra anser att regionen inte har det och fem respondenter har svarat vet inte.

6.2.1 Bedömning

Vår bedömning är att det **inte** finns en uttalad regiongemensam strategi och styrning rörande arbetet mot oegentligheter och välfärdsbrottslighet.

Vår granskning visar att det inte finns en uttalad regiongemensam strategi rörande arbetet mot oegentligheter. Vi kan dock se att det finns vissa riktlinjer som berör områden som mutor och korruption vilket kan klassificeras som oegentligheter.

Vidare visar granskningen på att det saknas en regiongemensam strategi rörande välfärdsbrottslighet. Det saknas också en gemensam definition av vad välfärdsbrottslighet är. Därtill går det att konstatera region Gotland har ett större ansvar än gemene region eftersom de även har ansvar för kommunala angelägenheter. Av denna anledning är det av desto större vikt att det finns en tydlig strategi eller plan och en tydlig styrning om hur regionen ska hantera detta riskområde. Vidare noterar vi hur vissa av de intervjuade lyfter att avsaknaden av en regiongemensam strategi eller handlingsplan lett till att vissa förvaltningar arbetar i stuprör i stället för att samverka kring området. Därtill beskrivs det

hur avsaknaden av en strategi eller handlingsplan lett till att förvaltningarna inte prioriterar att samverka och arbeta på ett strategiskt och tydligt sätt med detta riskområde.

Den ännu inte genomförda förstudien av de organisatoriska förutsättningarna och identifiering av nödvändiga insatser för att stärka det systematiska arbetet mot välfärdsbrott i Region Gotland bedöms kunna utgöra en bra möjlighet att systematiskt åtgärda brister inom området.

Vidare visar vår enkätgranskning på att en majoritet av respondenterna inte upplever att regionen i tillräcklig utsträckning betonar vikten av att förebygga oegentligheter.

Det framgår i regionstyrelsens reglemente att ”styrelsen ska leda regionens verksamhet genom att utöva en samordnad styrning och leda det arbetet med att ta fram styrdokument för regionen (styrfunktion).” Granskningen visar på en bristande styrning av området, som en följd av avsaknaden av en regiongemensam strategi eller handlingsplan.

Riskerna med att inte ha en gemensam strategi eller plan är att nämnder och förvaltningar inte får tydliga styrsignaler att agera utefter, vilket i förlängningen kan leda till ett icke sammanhållet arbete mot välfärdsbrottslighet och oegentligheter.

6.3 RUTINER FÖR ATT HANTERA OCH UTREDA MISSTANKAR VÄLFÄRDSBROTT OCH ANDRA OEGENTLIGHETER

Dokumenterade rutiner

Vi har begärt, men inte fått ta del av några rutiner som beskriver hur anställda skall hantera och utreda misstankar om välfärdsbrott och andra oegentligheter.

Iakttagelser från intervju

Av intervjuer framgår att det inte finns några regiongemensamma rutiner, exempelvis gemensam rutin för polisanmälan eller utredning och kontroll av fakturaunderlag.

6.3.1 Bedömning

Vår bedömning är att det **inte** finns rutiner för att hantera och utreda misstankar om välfärdsbrott och andra oegentligheter.

Vi kan, som tidigare nämnt, konstatera att det inte finns någon strategi eller handlingsplan rörande välfärdsbrottslighet eller oegentligheter. Därtill finns det inte på en regionövergripande nivå några särskilda rutiner som beskriver hur välfärdsbrottslighet eller oegentligheter ska hanteras och utredas.

Risken med avsaknaden av rutiner inom området är att arbetet mot välfärdsbrottslighet blir osystematiskt och reaktivt, med otydliga ansvar och varierande hantering mellan verksamheter. Det kan leda till bristande upptäckt av oegentligheter, ökade ekonomiska förluster, rättsosäker hantering samt svag intern kontroll och uppföljning.

6.4 KOMPETENSUTVECKLING

Dokumentation

Vi har inom ramen för granskningen tagit del av ett utbildningsunderlag som berör *hat, hot och våld mot förtroendevalda*[12] som enligt uppgift föredragits för regionstyrelsen under 2025. I underlaget beskrivs exempelvis att förekomsten av hot mot förtroendevalda ökat, tips för att hantera hotfulla situationer samt olika ”dilemmaövningar” som använts för gruppdiskussioner.

I övrigt har vi inte tagit del av några underlag, protokoll, agendor, utdrag från digitala utbildningar eller liknande som intygar att regionen genomfört några regionövergripande kompetenshöjande insatser rörande arbete mot oegentligheter och välfärdsbrott för förtroendevalda, chefer eller medarbetare.

Iakttagelser från intervju

Av intervjuer framgår hur det under mandatperioden skett en utbildningsinsats riktat till förtroendevalda avseende bland annat jäv, korruption och hot. Detta har dock inte skett återkommande eller systematiskt utan beskrivs som en enskild företeelse. Därtill beskriver det hur det finns planer på att genomföra en utbildning, där bland annat välfärdsbedrägerier ingår, riktat till de nya förtroendevalda som tar plats efter valet 2026. Detta beskrivs vara en del av deras introduktion till rollen som förtroendevald.

Vidare beskrivs det i intervjuer hur regionstyrelseförvaltningen inte genomfört någon systematisk utbildning av oegentligheter och välfärdsbrott inom regionstyrelsen, nämnderna eller förvaltningarna.

Enkätundersökning

På frågan ”har du fått tillräcklig tillräckligt med utbildning och information kring jäv, korruption och andra oegentligheter?” svarar nio av 17 att de har det samtidigt som sju svarar nej på frågan. På frågan ”har du fått tillräcklig tillräckligt med utbildning och information kring välfärdsbrottslighet?” svarar sex av 17 att de har det samtidigt som tio svarar nej på frågan. Enkäten visar samtidigt att tolv av 17 respondenter stött på situationer i arbetet som kan indikera misstänkt välfärdsbrottslighet eller andra oegentligheter.

[12] Saknas datering.

6.4.1 Bedömning

Vår bedömning är att det ***inte*** sker regelbunden kompetensutveckling rörande arbete mot oegentligheter och välfärdsbrott för förtroendevalda, chefer och medarbetare.

Av granskningen framkommer att det inte sker någon systematisk kompetensutveckling rörande oegentligheter och välfärdsbrott. Vi kan dock notera att regionstyrelsen har fått ta del av en enstaka utbildningsinsats kopplat till ”hat, hot och våld”. Vidare noterar vi, som en följd av vår enkätundersökning, att det finns medarbetare i regionen som upplever att de inte fått tillräckligt med utbildning och information kring jäv, korruption och andra oegentligheter samt välfärdsbrottslighet.

Bristande eller otillräcklig utbildning innebär risk för att välfärdsbrott och oegentligheter inte upptäcks eller hanteras i tid. Det kan leda till ökade ekonomiska förluster, svag intern kontroll och att felaktiga utbetalningar fortgår utan åtgärd. Samtidigt ökar risken för en ojämn kunskapsnivå i organisationen, vilket försvårar ett systematiskt och förebyggande arbete.

6.5 UPPFÖLJNING AV TIDIGARE GRANSKNING

Inom ramen för granskningen har vi även fått i uppdrag av revisorerna i region Gotland att följa upp en av rekommendationerna från KPMG AB:s *granskning av det förebyggande arbetet mot välfärdsbedrägerier*[13] från 2022. En av rekommendationerna som riktades till regionstyrelsen löd: *”uppdra åt övriga nämnder att i samband med att de genomför sina riskanalyser särskilt beakta risken för oegentligheter och välfärdsbrott. ”*

Vi har inom ramen för granskningen ställt frågor kring huruvida regionstyrelsen omhändertagit rekommendationen. Förvaltningen har i ett skriftligt svar yttrat att *”det ska ligga i alla nämnders ansvar för internkontroll”*. Av intervjuuppgift beskrivs det hur regionstyrelsen under 2022 gett nämnderna i uppdrag att beakta ett antal områden inom ramen för internkontrollprocessen, däribland välfärdsbrottslighet. Vi har begärt dokumenterade underlag på att regionstyrelsen uppdragit åt nämnderna att göra detta. Vi har emellertid inte fått ta del av något protokoll, rutin eller riktlinjer som styrker att regionstyrelsen uppdragit åt nämnderna att särskilt beakta risken för oegentligheter och välfärdsbrottslighet.

[13] Daterad 2022-04-28

6.5.1 Bedömning

Vi bedömer att regionstyrelsen sedan föregående granskning, **inte** uppdragit åt övriga nämnder att i samband med att de genomför sina riskanalyser särskilt beakta risken för oegentligheter och välfärdsbrott.

Granskningen visar på att det enligt intervjuuppgift utfärdas ett uppdrag från regionstyrelsen till nämnderna att inom ramen för sin internkontrollplan särskilt beakta risken för välfärdsbrott. Vi har emellertid inte tagit del av några dokument som exempelvis protokoll, uppdrag, direktiv eller liknande som intygar att regionstyrelsen uppmanat nämnderna att göra just detta.

7 SAMLAD BEDÖMNING OCH REKOMMENDATIONER

Syftet med granskningen har varit att bedöma om regionen bedriver ett övergripande, strategiskt och strukturerat arbete med att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter.

Vår samlade bedömning utifrån granskningens syfte är att regionstyrelsen **inte** bedriver ett övergripande, strategiskt och strukturerat arbete med att förebygga, upptäcka och hantera välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter.

Se inledning samt respektive rapportkapitel för en mer detaljerad beskrivning.

Utifrån resultatet av vår granskning rekommenderar vi regionstyrelsen att:

- Upprätta en regionövergripande strategi eller plan för regionens samlade arbete mot välfärdsbrottslighet och oegentligheter,
- Genomföra den i åtgärdsplanen föreslagna förstudien avseende välfärdsbrottslighet,
- Upprätta regiongemensamma rutiner för centrala utredningsförfaranden, till exempel utredning och polisanmälan samt kontroll av inkomna fakturor,
- Överväga att upprätta regionövergripande samverkansforum rörande välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter,
- Säkerställa att relevant personal, samt förtroendevalda får tillräcklig utbildning avseende arbetet mot välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter,
- Uppdra åt övriga nämnder att i samband med att de genomför sina riskanalyser särskilt beakta risken för oegentligheter och välfärdsbrott.

Datum som ovan

Azets Revision & Rådgivning AB

Fredrik Flodin
Certifierad kommunal revisor

John Martinsson
Verksamhetsrevisor

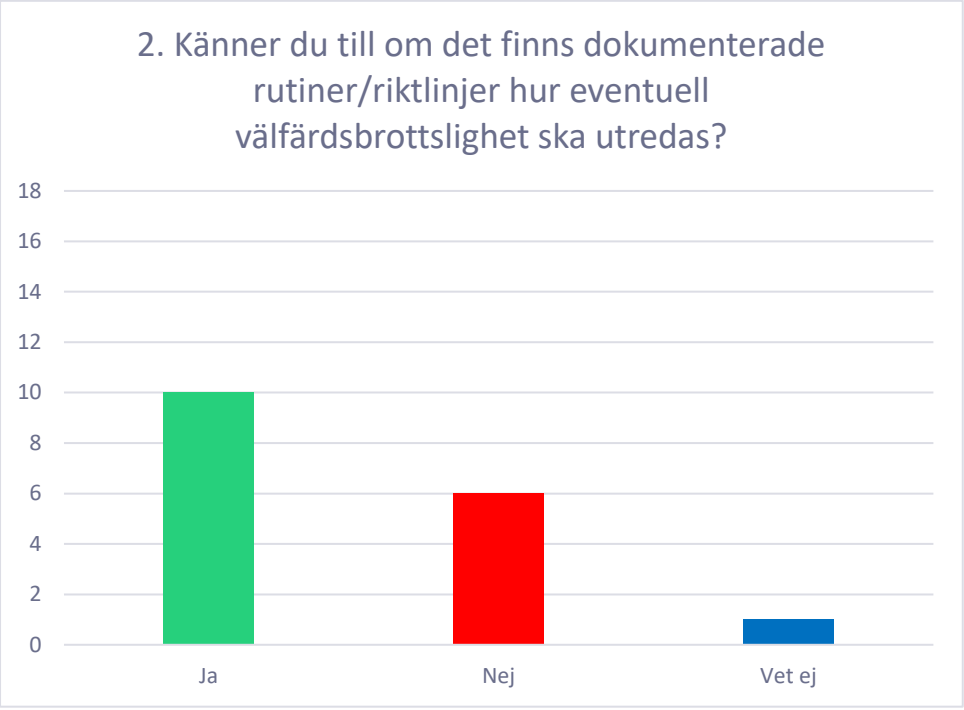
Helena Hansson

Certifierad kommunal revisor och kvalitetssäkrare

8 ENKÄTRESULTAT

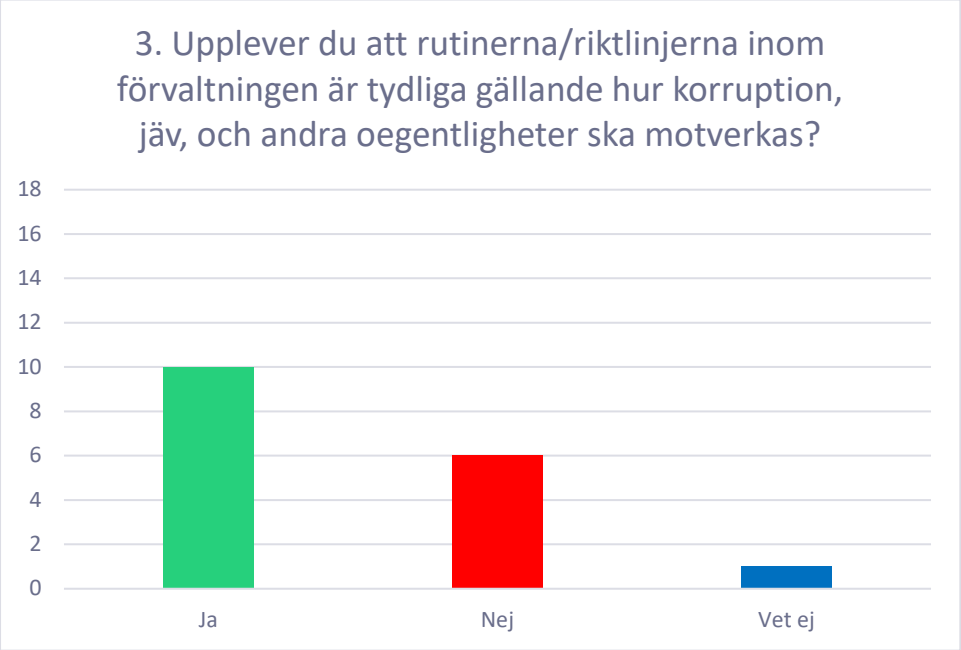

I tabell 1 framgår det tydligt att en överväldigande andel av respondenterna vet vart de ska vända sig ifall de upptäcker eventuell välfärdsbrottslighet. Enbart en av respondenterna svarade att hen inte visste vart hen skulle vända sig.

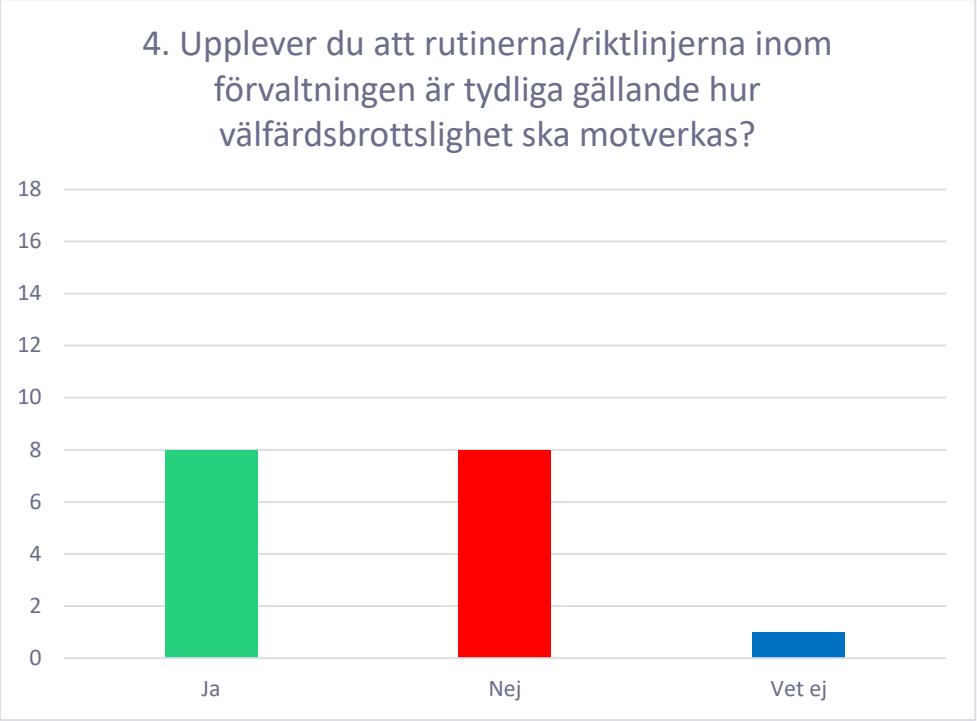

Tabell 2 visar emellertid på tydligare skillnader gällande vetskapen om rutiner eller riktlinjer om hur välfärdsbrottslighet ska utredas. Samma spår går att se i tabell 3 där det framgår att

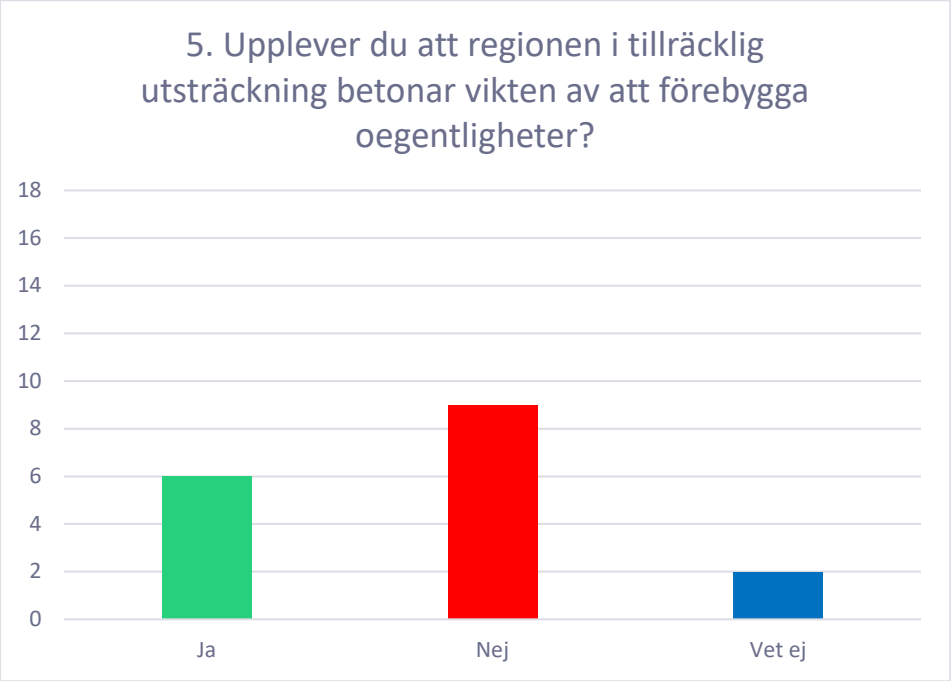
6 av respondenterna inte upplever att det finns tydliga rutiner eller riktlinjer gällande hur jäv, korruption och andra oegentligheter ska motverkas.

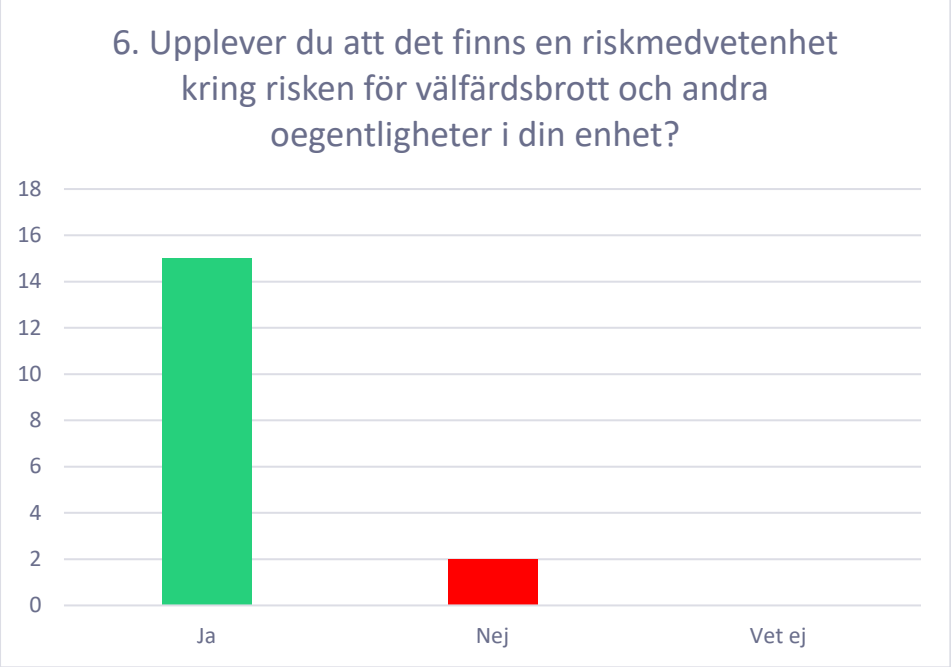
Av tabell 4 framgår att det nästan hälften av respondenterna inte upplever att rutiner eller riktlinjer är tydliga gällande hur välfärdsbrottslighet ska motverkas.

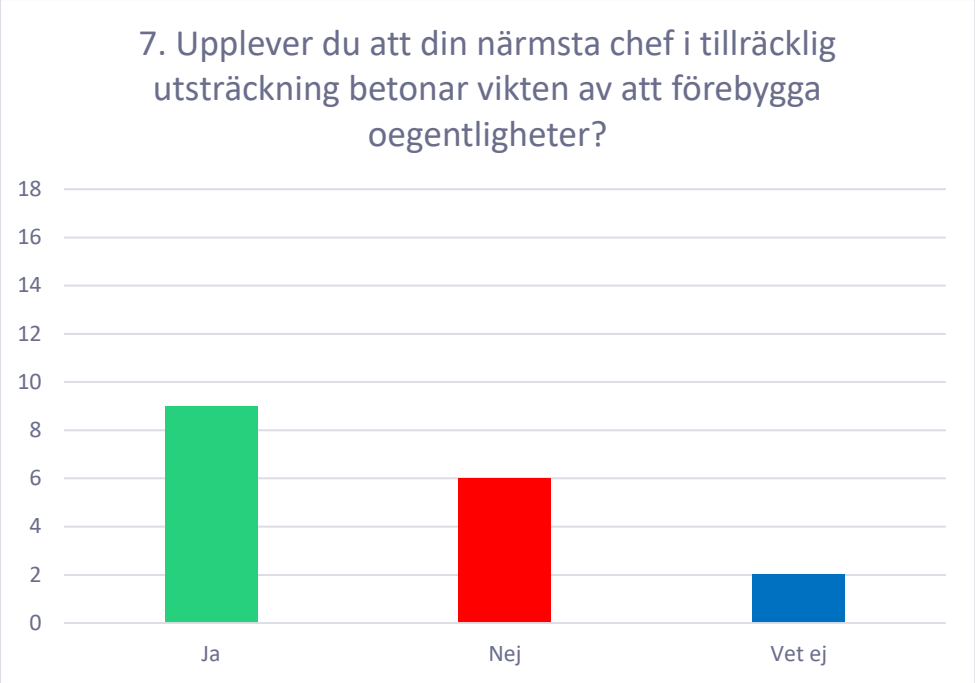

I tabell 5 nedan beskrivs det hur en majoritet av respondenterna är kritiska mot att regionen inte, enligt deras upplevelse, betonar vikten av att förebygga oegentligheter.

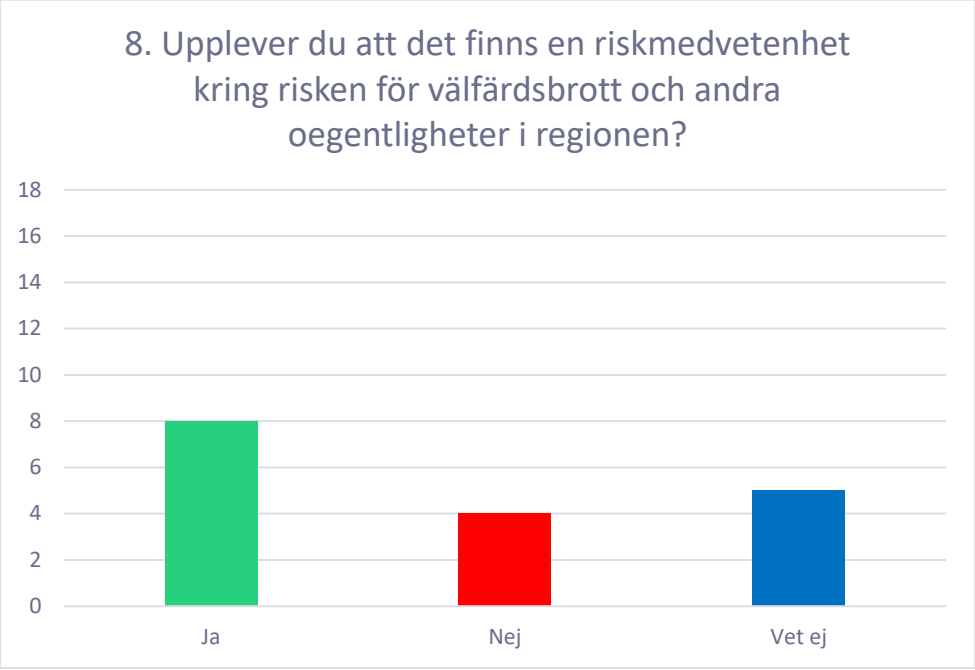

Däremot visar tabell 6 att en betydande andel av respondenterna i hög utsträckning anser att det finns en hög riskmedvetenhet kring risken för välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter i den enskilda enheten.

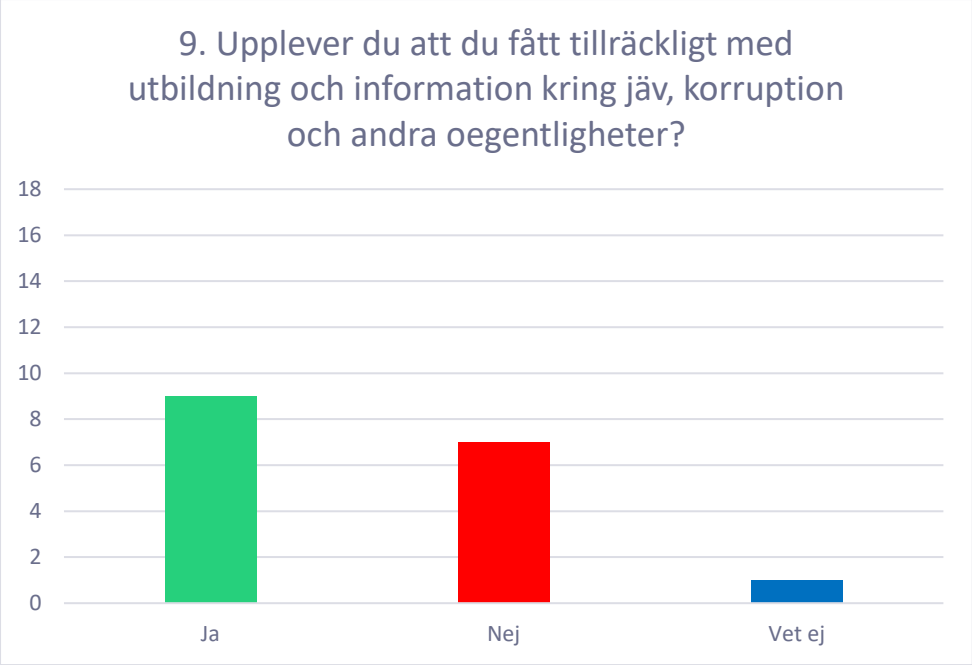

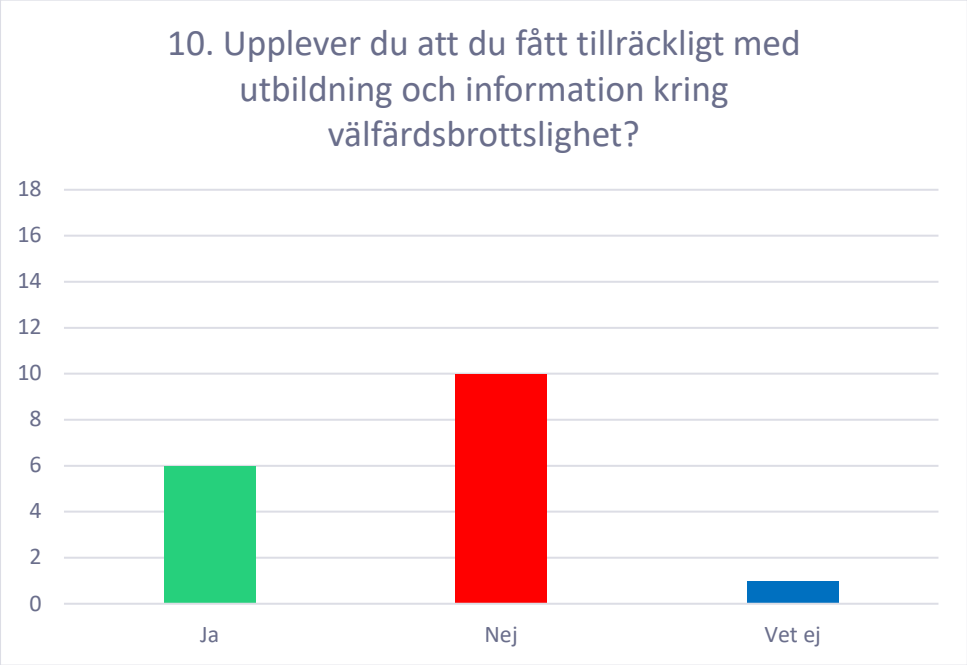
Av tabell 7 framgår spridda svar gällande om den närmsta chefen i tillräcklig utsträckning betonar vikten av att förebygga oegentligheter. Nio av respondenterna har svarat ja medan sex respondenter har svarat nej på frågan och två har svarat ”vet ej”.

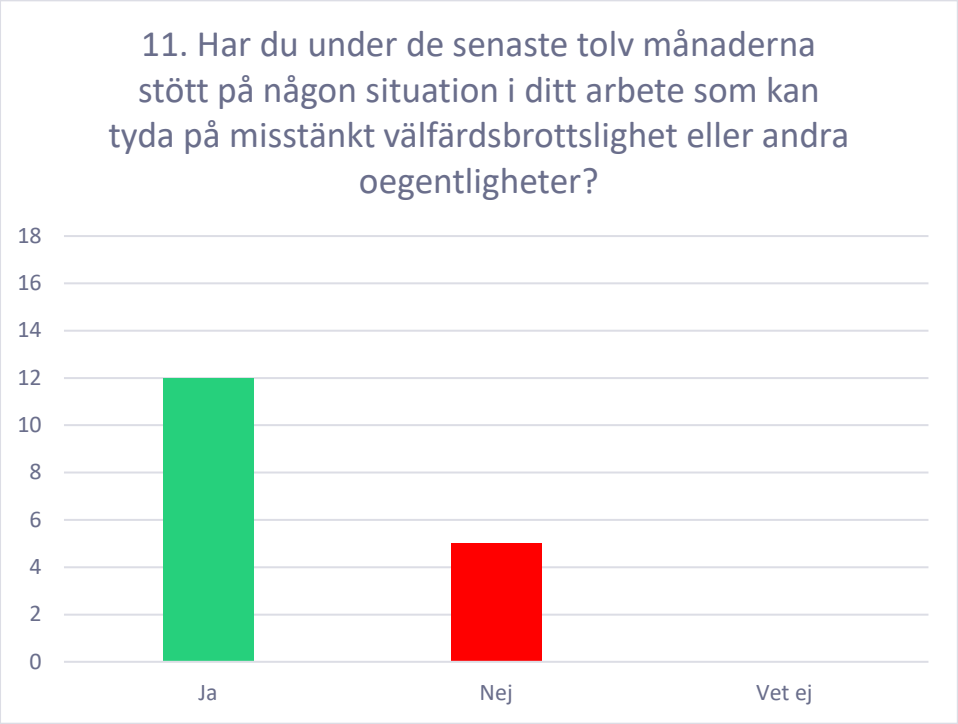
Tabell 8 visar dock på en mer tvetydlig bild gällande riskmedvetenheten i regionen. Åtta stycken upplever att regionen har en riskmedvetenhet för välfärdsbrott och andra oegentligheter, medan fyra anser att regionen inte har det och fem respondenter vet inte.

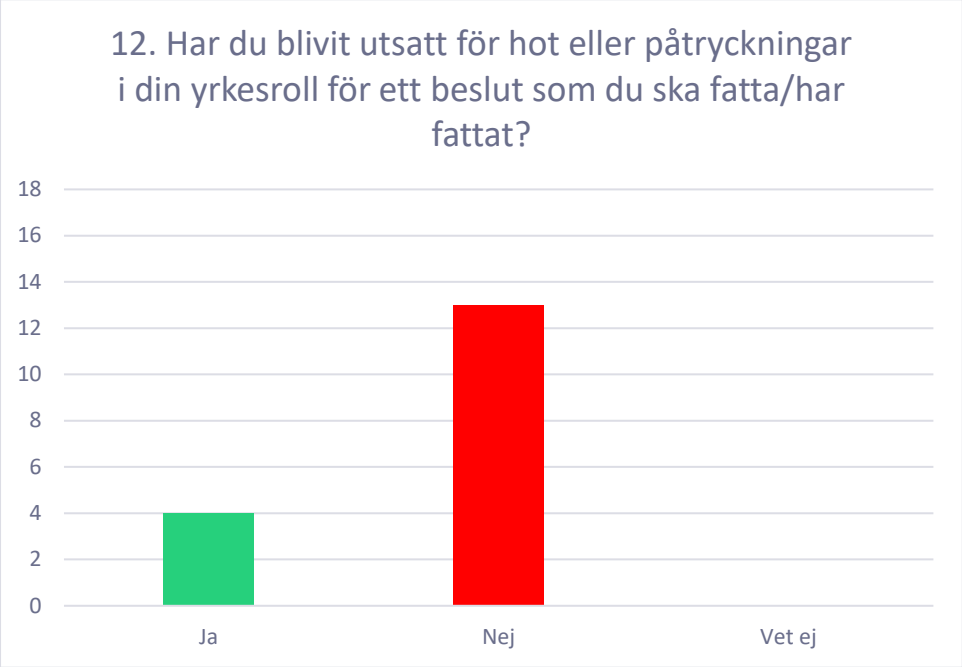
I tabell 9 redovisas hur många av respondenterna som upplever att de fått tillräckligt med utbildning och information kring jäv, korruption och andra oegentligheter. Av de 17 som svarat på enkäten upplever nio att det fått tillräckligt med utbildning medan sju av respondenterna inte upplever att de fått tillräckligt med utbildning och information.

Tabell 10 visar på att tio av de som svarat på enkäten inte upplever att fått tillräckligt med utbildning och information kring välfärdsbrottslighet. 6 stycken respondenter har svarat att de fått tillräcklig utbildning och information. En av respondenterna svarade vet ej på frågan. I tabell 10 är resultatet mer negativt i jämförelse med tabell 9.

Av tabell 11 framgår att 12 av respondenterna stött på misstänkt välfärdsbrottslighet eller oegentlighet under de senaste 12 månaderna. Enbart 5 av respondenterna upplever att de inte stött på några välfärdsbrott eller oegentligheter under en ettårsperiod.

Tabell 12 indikerar att en majoritet av de som besvarat enkäten, 13 stycken, inte blivit utsatta för hot eller påtryckningar för ett kommande eller redan fattat beslut. Fyra

respondenter upplever emellertid att de blivit utsatta för hot eller påtryckningar sin yrkesroll.